

SADIQOVA Aysel FƏXRƏDDİN QIZI
Universitet: Bakı Slavyan Universiteti
Ayselsadigova17@icloud.com

R. PİLÇERİN “SENTYABR” ROMANIN ƏSAS ƏHƏMİYYƏTİ

Açar sözlər: R.Pilçer, ailə qayğıları, dostluq, xəyanət, xoşbəxtlik və kədər.

Key words: R. Pilcher, family concerns, friendship, betrayal, happiness and sadness.

Ключевые слова: Р. Пилчер, семья, заботы, дружба, предательство, счастье и печаль..

Rozamund Pilçerin “Sentyabr” romanı oxucuların hərtərəfli zövq alacağı uzun sətirli bir romandır. Çox təsirli və gözəl romandır. Əsər romantik, bəzən gülməli, bəzən isə kədərli. Rosamund Pilcher özünü nə üslubda, nə də mövzuda dəyişmir. R.Pilçerin fikrin dərinliyi və aydınlığı ilə seçilən romanları həyatın mənasından, insanın məqsədindən bəhs edir. O, həm əsas, həm də ikinci dərəcəli obrazları, onların ətraf mühitini, kiçik şəhərləri diqqətlə təsvir edir. Yazıçı əsərdə gözəl mühitdə yaşayan sivil rəftarları, füsunkar personajları, zövqlə təchiz olunmuş otaqları, möhtəşəm bağları və zərif paltarları ən incə detallarına qədər təsvir edir. Bu gözəl payız ailə dastanıdır. Hadisələr Şimali Şotlandiyada baş verir. Roman bir-birinə isti, mehriban münasibətləri ilə bağlı olan iki Şotlandiya ailəsinin həyatını təsvir edir. Müəllif yerli sakinlərin adət-ənənələrini, kişilərin ənənəvi geyimlərini, inanılmaz təbiəti, hər kəsin bir-birinin köməyinə gəlməyə və bir-birini sözlə dəstəkləməyə hazır olduğu Şotlandiya kəndinin sakinləri arasındakı münasibəti çox gözəl təsvir edir.

Müasir ingilis yazıçısı Rosamund Pilçerin əsərlərində qadın obrazlarına böyük yer verilir, çox vaxt onlar müəllifin əsas ideyalarının eksponentləri olurlar. R.Pilçer xüsusilə qadın obrazlarının canlandırılmasında müvəffəq olur, onları qadın idealına uyğun qurur, qadın psixologiyasının incəliklərinə mükəmməl bələd olduğunu nümayiş etdirir. “Sentyabr” romanını yazarkən R.Pilçer artıq qocalığa çatmışdı ki, bu da onun qoca xanım Violet Airdin həyatını necə sənədli dəqiqliklə nəql etdiyini izah edir. Bu əsas personajın obrazını yaratmaq üçün müəllif linqvistik vasitələrdən istifadə etmişdir. Linqvopoetik təhlilin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, o, əsərin ideoloji məzmununu öz çərçivəsində nəzərdən keçirməklə onun metasemiotik xüsusiyyətlərini üzə çıxarmağa yönəlmişdir [Задорнова, 1992: 21].

Romanındakı hadisələr 1980-ci illərin sonlarında cərəyan edir. Şotlandiyada Erdlərin qonşuları olan Staintonlarda qızları Ketinin həddi-büluğa çatması münasibətilə təntənəli tədbir ətrafında qurulur və romanın dörd ayı ərzində həyatları müxtəlif yollarla fərqlənən personajları bir araya gətirir. Violet dəvət olunan qonaqlar arasındadır. Müəllif nüfuzlu qonşuların və gənclərin bir araya gəlməsi gözlənilən bu bayrama yaşlı qadının necə söylə hazırlaşdığını ətraflı təsvir edir.

Romanda çoxlu personajlar var, onların hamısı özünəməxsus şəkildə maraqlıdır, bəzilərini isə sevməmək sadəcə olaraq mümkün deyil. Xüsusilə bu romandakı qadınlara rəğbət bəslədim. İzabel, Violet Aird, Alexa hər biri heyran olmağa layiq bir personajdır. Amma kişilərdən bəlkə Arçi Balmerinodan başqa heç biri bəyənilməmişdi. Bəzi qəhrəmanlar heyranlıq yaratmalı idi, amma biz bunun əksini hiss etdiririk. Biz əsasən Edmuddan, eləcə də Konrad və Virciniyadan bəhs edirik. Bütün bu adamlar asanlıqla xəyanətə yol verir və özlərinə asanlıqla bəhanələr tapırdılar. Birbaşa mərhəmət hissi doğuran personajlar da var, dəli, lakin dəliliyində günahkar olmayan Lotti və həyatını heç nəyə sərf edən Pandoranı qeyd edə bilərik. Onların hər birinin öz həyat hekayəsi var, geniş-yoxuş, sevgi və xəyanət, anlaşılmazlıq və fikir ayrılığı, ailə bayramları və ailə sirləri diqqət çəkən mövzulardır.

Bu, ailə haqqında, insanlar haqqında, çox adi şübhələr, çətinliklər, xəyanətlər, aşıq olmaq və sevgi haqqında, həyat və ölüm, valideynlər və uşaqlar haqqında bir romandır R. Pilçerin yaradıcılığında əsas anlayışlardan biri də “ailə” anlayışıdır. Bu təəccüblü deyil, çünki bu həyatda hər bir insanın ailəsi əhəmiyyətli yer tutur. Bu həyatda insan sosialdır və tək yaşaya bilməz. İlk növbədə ailə gələcək, ancaq bütün sınaqlardan sonra bəziləri üçün xəyanət, şübhələr, bəziləri üçün həmişə doğru insan olmaq kürsüsündən uzaqlaşdırılması, bəziləri üçün ciddi xəstəlik, bəziləri üçün vaxt itkisidir. Əsər həmçinin insanların sevgisindən, tolerantlığından, qarşılıqlı anlaşmasından və bu həyatın əbədi tərəflərindən bəhs edən bir romandır. Ancaq bütün bu hekayələr Şotlandiyanın gözəl, unudulmaz mənzərələri fonunda yavaş-yavaş açılır. Şotlandiya payızının cazibəsi qəlbi ovsunlayır və keçmiş haqqında düşünməyə vadar edir. Bu, ruha və zəhnə rahatlıq verən hekayələrdən biridir. Ən çox qadın mütaliəsi əsərdə özünü göstərir.

Klassik ingilis ədəbiyyatının ən yaxşı ənənələri ilə yazılmış “Sentyabr” romanı ləng nəqli, personajların incə psixoloji rəsmləri ilə ətraflı təsviri, məişət və təbiətin təfərrüatlarına diqqət yetirilməsi ilə səciyyələnir. Burada qocaların həyatını, taleyini göstərirlər. R. Pilçer qəhrəmanı yaşlı qadının maddi vəziyyətini qiymətləndirmək üçün istifadə edilən bilən bahalı parçalardan hazırlanmış paltarada “geyindirir”. Diamond Dima, Violet Aird-in bütün geyimi ilə birlikdə onun yüksək sosial statusunu vurğulayır. Əsərdən görüldüyü kimi, baş qəhrəmanın portreti onun digər personajların təəssüratları kimi qavranılması ilə verilir. Bir personaj öz qavrayışında göstərildikdə, bu, obrazın bədii bütövlüyünə dəlalət edir: “Böyük möhkəm və köhnə. Birdən özünü çox yorğun hiss etdi. Yorğunluq insanın təsəvvüründə qəribə işlər görürdü, çünki o, güzgüyə baxanda öz əksindən kənarda başqa bir qadının bulanıq görüntüsünü görürdü. O, heç də gözəl, qırıqsız, qəhvəyi saçlı və coşqun həyat enerjisi ilə dolu deyil. O, ən çox sevdiyi qırmızı saten xalat geyinmişdi.” [4, s 506]

R. Pilçerin qəhrəmanları cəsarətli, güclü qızlar və qadınlardır. Onlar, cəmiyyətə meydan oxumaqdan çəkinmirlər və hər zaman özlərini qorumağı bacarırlar. Onlar evlənməyə tələsmirlər, onlar karyera qururlar və azaddırlar. Ailə qurmaq onların öz seçimidir. Violet Aird kimi mudrik və yaşlı qadın hər zaman

onlara yol göstərir. Xeyirxahlıq, qəhramanın fikrinə görə sırf mənəvi bir anlayışdır və yalnız mənəvi anlayışlar insanı insan edir. Violet Aird isdəyirki onlar bunu dərk etsinlər. İnsanları olduğu kimi qəbul etmək və bağışlamaq əsərin əsasını təşkil edən motivlərdəndir.

Yaşlı bir qadın havanın hər hansı bir təzahürünə cavab verir. Məsələn, yaz günəşi ona enerji verir və ağır qış paltarlarını unutturur, yaz sərinliyi isə qəhrəmana gənclik hissi qaytarır. Tvid yubka və hırka kənddə yaşayan ingilis yaşlı qadının ənənəvi gündəlik geyimidir. Belə nəticəyə gəlmək olar ki, Violet Airdin geyinmə tərzini onun yaşındakı qadınlardan çox az fərqlənirdi. Gəlin Violet Airdin görünüşünün birbaşa təsvirinə müraciət edək: "O, yetmiş yaşının sonlarında və çox iri, dəbdəbəli paltó və yubka geyinmiş, zərif köynək geyinmiş uzunboylu bir xanım idi. Onun saçları boz idi, başının arxasına qədər kiçik bir topuzda toplanmışdı, üzünü uzun üst dodaqları və geniş açılmış gözləri ilə diqqət çəkirdi. Yenə də o, nə sadə, nə də kiçik idi. O, heyrətamiz dərəcədə dik duruşlu qaməti var idi və bu gözlər həm şən, həm də ağıllı idi, hər hansı bir təkəbbür təklifini rədd edirdi." [4, s 72]

Əsərdə baş qəhraman Violet Airdin fikir və hisslərinin çaşqınlığının dinamikasını narahatlıqdan qorxuya, emosional stressdən çaxnaşma vəziyyətinə qədər psixoloji olaraq incə şəkildə canlandırır. Yazıçının insana əsas marağı onun zahiri görünüşünə deyil, daxili aləminin xüsusiyyətlərinə yönəlir. Ancaq portret varsa, o, personajın obrazını yaratmaq üçün vacib vasitələrdən birinə çevrilir. "Sentyabr" romanında Violet Aird portretinin birbaşa təsvirindən əvvəl onun həyat tərzini və gündəlik qaygıları haqqında rəvayət verilir:

"Həyatının hər anında, yağışlı və ya parıltılı, Violet Aird xanım İshaqın supermarketindən iki pint süd, "The Times" və bir yaşlı qadının qidalanması üçün lazım olan hər hansı digər kiçik ərzaq və ləvazimatları toplamaq üçün kəndə piyada gedirdi. Yalnız bəzən, qışın dərinliyində, qar dərin olduqda və buz sıldırımlar gördükdə o, bu məşqdən qaçır, prinsipinə görə, təmkinli olmaq şücaətin ən yaxşı hissəsidir. Onun maşını var idi və o, bu yolda səyahət etməyi çox yaxşı bacarırdı, lakin onun inanclarından biri də budur ki, qocalıq sizi qısa yollarda istifadə etməyə başlayan kimi, ayaqlarınızı itirmək təhlükəsi ilə üz-üzə idi." [4, s 12]

"Sentyabr" romanında əsasən xoşbəxtlik, bağışlamaq bacarığı, ailə qaygıları, dostluq, kamilliyə nail olmağın qeyri-mümkünlüyü həmçinin əldən verilmiş fürsətlər, gənclik, qorxu, ehtiras, insan çatışmazlıqları haqqında bir əsərdir. Burada sevgi, xoşbəxtlik, kədər, və saysız-hesabsız insan hissləri və duyğuları var. Bunların hamısı eyni ilə həyat kimi sadə və dünyəvi fəaliyyətlərlə qarışır. Əsərdə dram həm ev arasında, həm də içəridə, müxtəlif personajların qəlbində baş verir. Mübahisələr, təhqirlər, xəyanətlər və bağışlanma romanın əsasını təşkil edən motivlərdəndir. Hər halda, münaqişələrin nəticəsi, onların həlli təsəllidir, yetkinliyə, şəxsi inkişafa, özünüdərkə doğru yeni addımdır. Ölüm belə ümitsizlik hissi vermir. Bu roman təkəcə Şotlandiyanın heyrətamiz gözəlliyi haqqında deyil, həm də insanlar, adətlər, mədəniyyət və ənənələr, onların gündəlik həyat tərzini haqqındadır. İnsan olan yerdə ailə də var. Böyük ailələrin olduğu yerdə, Madrid məhkəməsinin keçmişdən indiki zamana qədər həyəcanlandıran və qorxuda bilən sirləri həmişə var.

ƏDƏBİYYAT

1. Чернец. Л.В. Введение в литературоведение (Текст] / Л.В. Чернец. - М.: Высшая школа, 2006. (463 с).
2. Наида Мамедханова, Афер Ализаде. Женский почерк в современной литературе. Учебное пособие. - Баку: Мугарджим, 2018. - 160 стр.
3. Pilcher, Rosamunde, September,- Coronet Books, Hodder and Stoughton, 2003, 616 p
4. Пилчер Р. Сентябрь. Роман. М.: Слово, 2011, 512 с.
5. Задорнова В.Я. Словесно-художественное произведение на разных языках как предмет лингвопоэтического исследования [Текст]: автореф. дисс. ...докт. филол. наук / В.Я. Задорнова. - М.: МГУ, 1992. - 28 с.

Sadıqova Aysel Fəxrəddin

R. PİLÇERİN “SENTYABR” ROMANINDA EV OCAQ PROBLEMİ

Xülasə

Pilçer ingilis ədəbiyyatı tarixinə ingilis ədəbiyyatında ailə nəsrinin ən yaxşı klassik ənənələrini yaşadan və inkişaf etdirən aparıcı nasirlərdən biri kimi daxil olub. Biz bu məqaləni onun yaradıcılığına və “Sentyabr” romanının ailə məsələlərinə həsr etmişik. Burada qadın obrazlarının bahalı parçalardan olan geyimləri daha çox diqqət çəkir. Qadınların azad seçimləri və cəmiyyətə meydan oxumaları daha cəzbedicidir. Qadın obrazlarının psixologiyasının incəliklərindən, onların qadınlıq idealına uyğunluğu xususi olaraq qeyd edilir. Xüsusi diqqət ailə ocağının qoruyucusu kimi müdrik qadın obrazına yönəlir. Əsasən dram həm ev arasında, həm də içəridə, müxtəlif personajların qəlbində baş verir. Mübahisələr, təhqirlər, xəyanətlər və bağışlanma romanın əsasını təşkil edən motivlərdəndir. Hər halda, münaqişələrin nəticəsi, onların həlli təsəllidir, yetkinliyə, şəxsi inkişafa, özünüdərkə doğru yeni addımdır. Ölüm belə ümitsizlik hissi vermir. Personajların sərbəst seçimi, onların sevgi və hissləri Rosamund Pilcherin dünyagörüşü kontekstində araşdırılır.

Sadıqova Aysel Fəxrəddin

THE HOME STOVE PROBLEM IN THE NOVEL "SEPTEMBER" BY R. PILCHER

Summary

Pilcher entered the history of English literature as one of the leading prose writers who kept alive and developed the best classical traditions of family prose in English literature. We have dedicated this article to his work and the family issues of the novel "September". Here, the clothes of the female characters made of expensive fabrics are more noticeable. Women's free choices and challenges to society are more

attractive. Of the intricacies of the psychology of female characters, their conformity to the ideal of femininity is specially noted. Special attention is paid to the image of a wise woman as the protector of the family hearth. Basically, the drama takes place both between and within the house, in the hearts of various characters. Arguments, insults, betrayals and forgiveness are among the main themes of the novel. In any case, the result of conflicts, their resolution is consolation, a new step towards maturity, personal development, self-awareness. Death does not give such a feeling of hopelessness. The characters' free choice, their love and feelings are explored in the context of Rosamund Pilcher's worldview.

Sadiqova Aysel Fəxrəddin

**ПРОБЛЕМА СЕМЕЙНОГО ОЧАГА ПЛИТЫ В РОМАНЕ Р.
ПИЛЧЕРА "СЕНТЯБРЬ"**

Резюме

Пилчер вошла в историю английской литературы как одна из ведущих прозаиков возродивших и развивших в английской литературе лучшие классические традиции семейной прозы. Настоящую статью мы посвятили её творчеству и семейной проблематике романа «Сентябрь». Здесь более заметна одежда женских персонажей из дорогих тканей. Свободный выбор женщин и вызовы обществу более привлекательны. Из тонкостей психологии женских характеров особо отмечается их соответствие идеалу женственности. Особое внимание уделяет образу мудрой женщины, как хранительницы семейного очага. По сути, драма разворачивается как между домом, так и внутри него, в сердцах разных персонажей. Споры, оскорбления, предательства и прощение — одни из главных тем романа. В любом случае результатом конфликтов, их разрешением является утешение, новый шаг к зрелости, личностному развитию, самосознанию. Смерть не дает такого чувства безысходности. Исследуется свободный выбор героев, их любви и чувств, в контексте мировосприятия Розамунды Пилчера.

Rayci: F.e.d.prof., N.Mamedxanova